

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 17^{ΗΣ} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1985

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΛΟΥΚΑ ΜΟΥΣΟΥΛΟΥ

Μ Ν Η Μ Η
GIUSEPPE SCHIRÒ
(1905 - 1984)

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΤΙΚΟΥ Κ. Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Κύριε Πρόεδρε,

Με τὸ θάνατο τοῦ *Giuseppe Schirò* (31 Δεκεμβρίου 1984), ὁμότιμον καθηγητὴ τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας καὶ Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης καὶ ἀντεπιστέλλοντος μέλους, ἀπὸ τὸ 1975, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἡ ἰταλικὴ βυζαντινολογία δοκίμασε καὶ ἓνα νέο (μετὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ *Agostino Pertusi* καὶ τοῦ *Filippo Maria Pontani*, ἐπίσης ἀντεπιστελόντων μελῶν τῆς Ἀκαδημίας μας) βαρύντατο πλήγμα.

Ὁ *Giuseppe Schirò*, καταγόμενος ἀπὸ ἑλληνορρυθμὴ ἀλβανόφωνη οἰκογένεια τῆς Κάτω Ἰταλίας (ἴσως τὸ ἐπώνυμό του νὰ σχετίζεται μὲ τὸ ἑλληνικὸ Σκληρός), γεννήθηκε τὸ 1905 (16 Ἰουνίου) στὴν *Contessa Entellina* τῆς Σικελίας καὶ ἀνατράφηκε σὲ ἀτμόσφαιρα πὸν διατηροῦσε ζωνρὴ τὴν παράδοση τῆς βυζαντινῆς λατρείας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ὕμνογραφίας, γεγονὸς πὸν στάθηκε καθοριστικὸ γιὰ τοὺς ἐπιστημονικοὺς προσανατολισμοὺς ὁλόκληρης τῆς ζωῆς του.

Σπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα δύσκολα χρόνια τῆς ἐπιστημονικῆς του σταδιοδρομίας, ὡς τὸ 1950, τὰ διήρυνσε ὡς λέκτωρ τῆς ἀλβανικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας στὸ Πανεπιστήμιο αὐτό.

Τὴν ἐπόμενη δεκαετία (1951 - 1960) σταδιοδρόμησε στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πάδοβας, στὴν ἀρχὴ ὡς ἐντεταλμένος ὑφηγητῆς (1951 - 1954) καὶ ἔπειτα ὡς τακτικὸς καθηγητῆς (1955 - 1960) στὴν ἔδρα τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας καὶ Ἱστορίας.

Τὸ 1961 ἐξελέγη τακτικὸς καθηγητὴς τῆς ἴδιας ἑδρας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ρώμης, διάδοχος τῶν ἐπιφανῶν ἐρευνητῶν *Silvio Giuseppe Mercati* καὶ *Ciro Giannelli*. Στὴ θέση αὐτὴ ὑπῆρέτησε ἐπὶ δεκαπέντε χρόνια, ὡς τὸ 1975, ὁπότε συνταξιοδοτήθηκε. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ διηύθυνε συγχρόνως καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ρώμης καὶ ὑπῆρξε συνδιευθυντὴς (μαζὶ μὲ τὸν ἀείμνηστο Γεώργιο Ζώρα) τοῦ περιοδικοῦ «*Rivista di studi bizantini e neoellenici*», ἐπίσημον ὄργανον τῶν Ἰταλῶν βυζαντινολόγων καὶ νεοελληνιστῶν. Τότε ἀνέπτυξε καὶ τὴ μεγαλύτερη ἐπιστημονικὴ του δραστηριότητα προγραμματίζοντας καὶ πραγματοποιώντας τὰ δυὸ μεγάλα ἐπιστημονικὰ του ἔργα γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ μιλήσουμε ἀμέσως. Ἡ διδασκαλία του ἐξ ἄλλου στὸ Πανεπιστήμιο τῆς ἰταλικῆς πρωτεύουσας ὑπῆρξε γόνιμη, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ πλῆθος τῶν ἄξιων μαθητῶν του, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους καὶ πολλοὶ Ἕλληνες. Μὲ τοὺς Ἕλληνες ἐπιστήμονες καλλιέργησε ἰδιαίτερα στενοὺς δεσμοὺς συνεργασίας καὶ φιλίας καὶ ὑπῆρξε θερμὸς φιλέλληνας καὶ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν Φίλων τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἰταλία. Ἦταν μέλος πολλῶν ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν, ἔλαβε μέρος σὲ πολλὰ διεθνῆ ἐπιστημονικὰ συνέδρια καὶ δέχθηκε ὑψηλὰς τιμητικὰς διακρίσεις καὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ συγγραφικὸ καὶ ἐκδοτικὸ ἔργο τοῦ καθηγητῆ *Schirò* εἶναι σημαντικὸ καὶ ἐκτεταμένον. Τὰ δημοσιεύματά του ἀναφέρονται σὲ τρεῖς κυρίως τομεῖς τῆς βυζαντινολογίας, τοὺς ὁποίους ἐκαλλιέργησε μὲ ἰδιαίτερη ἔφεση καὶ ἐπιτυχία: τὴ βυζαντινὴ φιλοσοφικὴ καὶ θεολογικὴ σκέψη, τὴν ἀγιολογία καὶ τὴν ὕμνογραφία. Φυσικὰ, δὲ μπορῶ νὰ μνημονεύσω τὴ στιγμή αὐτὴ παρὰ μερικὰς μόνο ἀπὸ τὶς κυριότερες ἐργασίες του, ἐπιφυλασσόμενος νὰ παραθέσω τὴν πλήρη βιβλιογραφικὴν τὸν ἀναγραφῆσιν αὐτῶν «Πρακτικὰ» τῆς Ἀκαδημίας.

Ἀπὸ τὸν πρῶτον τομέα, τὸ φιλοσοφικὸ-θεολογικόν, θ' ἀναφέρω τὴν πλούσια σχολιασμένη κριτικὴ ἔκδοσιν (1954) τῶν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Βαβλαάμ τοῦ Καλαβροῦ¹, πὸν ὑπῆρξε, κατὰ τὸ χαρακτηρισμὸν τοῦ ἴδιου τοῦ *Schirò*, «ἡ δξύτερη καὶ ἡ πιὸ πρωτότυπη διάνοια πὸν παρήγαγε ἡ Μεγάλῃ Ἑλλάδα»², καὶ τὶς μελέτες του γιὰ τὸν περίφημον ἰδεολογικὸ ἀντίπαλον τοῦ Βαβλαάμ, τὸ μεγάλο Ἀθωνίτη μυστικὸν τοῦ ΙΔ' αἰῶνα Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶ³.

1. Βλ. παρακάτω τὴν Ἀναγραφὴν Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 2. Πρβλ. καὶ ἀριθ. 5, 9, 10, 11, 39, 67.

2. *G. Schirò*, *Aspetti e eredità della civiltà bizantina in Magna Grecia* (βλ. Ἀναγραφὴν Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 82), σ. 53.

3. Βλ. Ἀναγραφὴν Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 46, 57.

Ἀπὸ τὸ δεύτερο τομέα, τὸν ἀγιολογικό, θὰ μνημονεύσω τὶς φροντισμένες ἐκδόσεις τῶν βίων τῶν τοπικῶν ἁγίων τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ Σικελίας Λουκᾶ ἐπισκόπου τῆς *Isola Capo Rizzuto* (1956)⁴ καὶ Κυπριανοῦ *di Calamizzi* (1950)⁵ καὶ τῆ γενικότερη ἐπισκόπησή του γιὰ τὶς ἐκδόσεις τῶν ἐλληνικῶν ἀγιολογικῶν κειμένων τῶν περιοχῶν αὐτῶν (1966)⁶, τῆς γραμματείας τῶν ὁποίων ὁ Schirò ἦταν ἄριστος γνώστης.

Στὸν τρίτο τομέα, τὸν ὑμνογραφικό, ὁ Schirò συγκέντρωσε τὴ μεγαλύτερή του προσπάθεια, γιὰ νὰ μᾶς προσφέρει, ὕστερα ἀπὸ δεκαετῆ παρασκευῆ (1955 - 1964) καὶ δεκαπενταετῆ μόχθο (1964 - 1979), τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ μεγάλα ἐκδοτικά του ἔργα, τὴ δωδεκάτομη σειρὰ «*Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae Inferioris*». Τῆ σειρὰ αὐτῆ τὴ σχεδίασε καὶ τὴν πραγματοποίησε, ἀναθέτοντάς τὴν σὲ ἕξι συνεργάτες καὶ μαθητές του, πὸν ὁ ἴδιος τοὺς ἐμόρφωσε φιλολογικὰ καὶ τοὺς κατηύθυνε καὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ τέσσερις ἦταν Ἕλληνες (Ἰ. Κομίνης, Ἀλκηστὶς Πρωτοῦ, Εὐδόχ. Τωμαδάκης, Κωνστ. Νίκας). Πρόκειται γιὰ τὴν κριτικὴ ἐκδοση, ἀπὸ κώδικες τῶν ἐλληνορρθῶν μονῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας κυρίως, ἀλλὰ καὶ τῆς *Grottaferrata*, τοῦ Βατικανοῦ, τῶν Παρισίων, τοῦ Ἁγ. Ὁρους, τῆς Πάτμου, τοῦ Σινᾶ, τῶν Ἱεροσολύμων κλπ., ἀνέκδοτων ὑμνογραφικῶν κειμένων (κανόνων καὶ ᾠδῶν) πὸν δὲν ἔχουν περιληφθῆ στὰ ἐπίσημα λειτουργικὰ βιβλία (Μηναῖα) τῆς Ἐκκλησίας, μολονότι πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἀνήκουν στοὺς πιὸ ἐξέχοντες βυζαντινοὺς ἢ Ἰταλιώτες ὑμνογράφους. Τὰ κείμενα αὐτὰ (447 κανόνες ἢ 3570 ᾠδὲς συνολικὰ), πὸν ἐκτείνονται σὲ 7000 σελίδες καὶ πὸν ἔχουν καταταχθεῖ, ὅπως τὰ Μηναῖα, σὲ δώδεκα μῆνες καὶ κατὰ τὴν καθιερωμένη ἡμερολογιακὴ σειρὰ τοῦ ἑορτολογίου, συνοδεύονται, στὸ τέλος τοῦ κάθε τόμου, ἀπὸ ἄριστο ἱστορικὸ καὶ φιλολογικὸ ὑπομνηματισμό⁷. Ἐνας 13ος τόμος, πὸν περιέχει τὰ *Initia* καὶ τοὺς πίνακες καὶ πὸν ἐκπονήθηκε μεθοδικὰ ἀπὸ τὴν *Angela Armati* καὶ ἐκδόθηκε τὸ 1983⁸, ἔκαμε πιὸ εὔχρηστο τὸ μνημειῶδες αὐτὸ ἔργο.

Τὸ δεύτερο μεγάλο ἐκδοτικὸ ἐπίτευγμα τοῦ Schirò εἶναι ἡ πλουσιότατα σχολιασμένη, μὲ διεξοδικὴ εἰσαγωγή, ἰταλικὴ μετάφραση, πίνακες, γλωσσάριο κλπ. κριτικὴ ἐκδοση τοῦ ἀνώνυμου «Χρονικοῦ τῶν Τόκκων», ὅπως τὸ ὀνόμασε ὁ ἴδιος,

4. Βλ. Ἐναγραφή Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 3, 29.

5. Βλ. Ἐναγραφή Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 24.

6. Βλ. Ἐναγραφή Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 59.

7. *Analecta Hymnica Graeca e codicibus eruta Italiae Inferioris. Josephi Schirò consilio et ductu edita (Istituto di Studi Bizantini e Neoellenici. Università di Roma)*, τόμ. 1 - 12, Roma 1966 - 1979.

8. *Analecta Hymnica Graeca. . . Initia et Indices. Angela Armati composuit et digestit, Roma 1983.*

ἔκδοση πού ἐγκαινίασε τὴν ἰταλικὴ σειρὰ (ὕπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀκαδημίας τῶν *Lincci*) τοῦ *Corpus Fontium Historiae Byzantinae* (1975)⁹. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ ἀπασχόλησε τὸν *Schirò* περισσότερο ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια, ἀπὸ τότε πού, μὲ τὴν παρότρυνση τοῦ *S. G. Mercati*, ἄρχισε νὰ μελετᾷ τοὺς δυὸ Βατικανοὺς κώδικες (*Vatic. Gr.* 1831 καὶ 2214) πού περιέχουν τὸ κείμενο¹⁰. Τὸ «Χρονικὸ τῶν Τόκκων» ἐξιστορεῖ, σὲ 3923 ἀνομοιοκατάληκτους δεκαπεντασύλλαβους στίχους, τοὺς ἀγῶνες τοῦ *Καρόλου Α΄ Τόκκου*, δούκα τῆς *Λευκάδας*, καὶ τοῦ *Λεονάρδου Β΄ Τόκκου*, κόμη τῆς *Κεφαλληνίας*, ἰδίως ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν, ἀνάμεσα στὰ χρόνια 1375 καὶ 1422, γιὰ τὴν κυριαρχία τοῦ Δεσποτάτου τῶν Ἰωαννίνων. Τὸ διεξοδικὸ αὐτὸ κείμενο εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον, λιγότερο βέβαια ἀπὸ λογοτεχνικὴ ἢ γλωσσικὴ ἄποψη, προπαντὸς ὅμως ἀπὸ ἱστορικὴ, ὡς ἀθθεντικὴ πηγὴ (γράφτηκε ἀπὸ ἀφηγητὴ σύγχρονο μὲ τὰ γεγονότα) γιὰ τὶς τύχες τῆς *Στερεᾶς Ἑλλάδος* καὶ τῆς Ἡπείρου, καθὼς καὶ τῶν Ἰόνιων νησιῶν, πηγὴ πού ἤρθε νὰ ρίξει ἄπλετο φῶς σὲ ἀνεπαρκῶς γνωστὰ ἢ καὶ ἐντελῶς ἄγνωστα περιστατικά. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ τόσο ἐπιμελημένη ἔκδοσή του ἀπὸ τὸν *Schirò*, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν μπόρεσε (ὅπως ἦταν ἄλλωστε φυσικὸ) νὰ ἐπιλύσει ὀριστικὰ ὅλα τὰ πολλὰ καὶ δύσκολα — φιλολογικὰ ἰδίως — προβλήματα¹¹, ἀποτελεῖ σπουδαιότατη ἐπιστημονικὴ προσφορά.

Ἄς σημειωθεῖ, τέλος, ὅτι ὁ *Schirò*, ἔχοντας μητρικὴ γλῶσσα τὴν ἀλβανικὴ, ἀφιέρωσε ἀρκετὲς ἐργασίες του στὴ μελέτη καὶ τῆς ἀλβανικῆς λογοτεχνίας καὶ ἱστορίας¹².

Εἶναι βέβαιο ὅτι ὁ ἀλησμόνητος συνάδελφος καὶ φίλος, πού ἦταν ἐξαιρετος καὶ ὡς ἄνθρωπος, θὰ μπορούσε νὰ μᾶς χαρίσει καὶ ἄλλα ἀκόμη ἐξίσου σημαντικὰ ἔργα, ἂν δὲν τὸν ἐχάναμε ἔτσι ἀπροσδόκητα. Ὅσοι γνώρισαν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο του ἢ καὶ εἶχαν τὴν τύχη (ὅπως ὁ ὀμιλῶν) νὰ συνεργαστοῦν μαζί του θὰ διατηροῦσιν ἀνεξάλειπτη τὴν ἀγαθὴ του μνήμη¹³.

9. Βλ. Ἀναγραφὴ Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 8.

10. Πρβλ. καὶ τοὺς ἀριθ. 6, 33, 35, 36, 43, 58, 68, 69 τῆς Ἀναγραφῆς Δημοσιευμάτων.

11. Βλ. ἰδίως τὶς ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις τοῦ *Alex. P. Kazhdan*, *Some Notes on the «Chronicle of the Tocco»*, «*Bizanzio e l'Italia. Raccolta di studi in memoria di Agostino Pertusi*», *Milano, Vita e Pensiero*, 1982, σ. 169 - 176 καὶ τῆς *Ελισάβετ Ζαχαριάδου*, *Οἱ χίλιοι στίχοι στὴν ἀρχὴ τοῦ Χρονικοῦ τῶν Τόκκο*, «*Ἡπειρωτικὰ Χρονικά*», τόμ. 25 (1983), σ. 158 - 181.

12. Βλ. Ἀναγραφὴ Δημοσιευμάτων, ἀριθ. 1, 4, 7, 12 - 17, 33, 34, 40, 48, 49, 54, 60, 70, 73, 74, 75, 78, 88, 93.

13. Βλ. καὶ τὶς νεκρολογίες τῶν: *N. Β. Γωμαδάκη*, «*Ἀθηνα*», τόμ. 06' (1984), σ. 391 - 392 καὶ *Γερασι. Γ. Ζώρα*, «*Πλάτων*», τόμ. 36 (1984), σ. 224 - 227 καὶ «*Παρνασσός*», τόμ. ΚΖ' (1985), σ. 530 - 535.

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ G. SCHIRÒ (1931 - 1984) *

Α'. ΑΥΤΟΤΕΛΗ ΕΡΓΑ

1. P. Stefano Cost. *Gjeçon, Codice di Lek Dukagjini ossia Diritto consuetudinario delle montagne d'Albania*, tradotto dal P. PAOLO DODAJ a cura di P. GIORGIO FISHTA e GIUSEPPE SCHIRÒ, introduzione di FEDERICO PATTETTA, Roma, Reale Accademia d'Italia 1941, σ. 330.
2. BARLAAM CALABRO, *Epistole greche. I primordi episodici e dottrinari delle lotte esicaste. Studio introduttivo e testi* a cura di GIUSEPPE SCHIRÒ, Palermo 1954 (Istituto Siciliano di Studi Bizantini e Neellenini, Testi, 1), σ. XVI + 360.
3. *Vita di S. Luca, vescovo di Isola Capo Rizzuto* (Istituto Siciliano di Studi bizantini e neogreci-Vite dei Santi Siciliani, 1), Palermo 1956.
4. *Storia della letteratura albanese*, Nuova Accademia Editrice, Milano (1959), σ. 267.
5. *Ὁ Βαρλαάμ καὶ ἡ φιλοσοφία εἰς τὴν Θεσσαλονίκην κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα* (Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, 32) Θεσσαλονίκη 1959, σ. 20.
6. *Τὸ Χρονικὸν τῶν Τόγκων — Τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος*. Ἐκδόσεις Ἐταιρείας Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, Ἰωάννινα 1965, σ. 42. (Ἡ εἰσαγωγή, σ. 5 - 20 δημοσιεύθηκε, μετὸν τίτλο «Τὸ Χρονικὸν τῶν Τόγκων», καὶ στὴν «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς» τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τόμ. 15 (1965), σ. 476 - 486).
7. GIUSEPPE SCHIRÒ senior, *Këthimi. Il ritorno*. Poema postumo con introduzione e a cura di G. SCHIRÒ, junior, Firenze (1965), σ. I-XXIV, 1 - 260.
8. *Cronaca dei Tocco di Cefalonia di Anonimo*. Prolegomeni, testo critico e traduzione a cura di GIUSEPPE SCHIRÒ, Accademia Nazionale dei Lincei, Roma 1975 (= Corpus Fontium Historiae Byzantinae, vol. X, Series Italica, consilio Academiae Nationalis Lynceorum edita, τόμ. 1), σ. XXVIII + 610.

* Θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω καὶ ἀπ' ἐδῶ τις θερμὲς μου εὐχαριστίες στὴν Dottoressa Angela Armati γιὰ τὴν οὐσιαστικὴ συμβολή της στὴ συμπλήρωση τῆς Ἀναγραφῆς αὐτῆς, ποὺ ἐλπίζω νὰ μὴν παρουσιάζει οὐσιώδεις ἐλλείψεις.

Β'. ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ

9. *I rapporti di Barlaam Calabro con le due chiese di Roma e di Bisanzio (con otto lettere inedite)*, "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" I (1931), σ. 325 - 357.
10. *Le epistole di Barlaam Calabro*, "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" II (1932), σ. 71 - 89, σ. 426 - 437, V (1935), σ. 59 - 77, VI (1936), σ. 80 - 99, σ. 302 - 325, VIII (1938), σ. 47 - 71.
11. *Un documento inedito sulla fede di Barlaam Calabro*. "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" VIII (1938), σ. 155 - 166.
12. *Tradizioni e glorie degli Italo-Albanesi*, "La Nuova Antologia" XVII (1939), σ. 1 - 13.
13. *Te dheu i huaj. Il poema postumo di G. Schirò*, "Albania" I (1940), fasc. 1, σ. 77 - 92.
14. *Poesia e musica tradizionali degli italo-albanesi*, "Albania" I (1940), fasc. 4, σ. 405 - 415.
15. *"L'Albania combattuta", tragedia inedita del '600*, "Rivista d'Albania" III (1942), fasc. 2, σ. 93 - 109.
16. *La poesia amorosa e nuziale albanese*, "Albania" III (1942), σ. 184 - 191.
17. *P. Gjeçov e la prosa del Kanùn di Lek Dukagjini, ανάτυπο από τον τόμο "Le terre albanesi redente" I, Cossovo (1942)*, σ. 1 - 15.
18. *Quattro inni per santi calabresi dimenticati*, "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" XV (1946), σ. 17 - 28.
19. *Stefano Italo-Greco, monaco innografo*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" I (1947), σ. 39 - 50, 65 - 81, 155 - 178, 210 - 219 και II (1948), σ. 3 - 25.
20. *Le opere edite e inedite di P. Sofronio Gassisi*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" II (1948), σ. 141 - 165.
21. *La schedografia a Bisanzio nei sec. XI - XII e la scuola dei SS. XL Martiri*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" III (1949), σ. 11 - 29.
22. *Lineamenti storici sulla genesi e lo sviluppo del syntomon. Cipriano il melode*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" III (1949), σ. 133-152, 195 - 224.
23. *S. Luca di Bova problema insoluto*, "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" XVIII (1949), σ. 151 - 159.

24. *Vita inedita di S. Cipriano di Calamizzi dal cod. Sinaitico n° 522*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" IV (1950) σ. 65 - 97.
25. *Drosilla e Caricle*, "Dizionario letterario Bompiani delle Opere e dei personaggi di tutti i tempi e di tutte le letterature" VIII (1950), σ. 267.
26. *Ismine e Isminias*, ibidem, σ. 468.
27. *Innografia nella chiesa greca*, "Enciclopedia Cattolica" 7 (1951), σ. 31 - 34.
28. *L'agiografia italo-greca. Motivi del decadimento e della dispersione dei culti*, "Atti dell'VIII Congresso internazionale di studi bizantini", τόμ. 2, "Studi Bizantini e Neoellenici" VIII (1953), σ. 40 - 46.
29. *San Luca vescovo d'Isola (Capo Rizzuto)*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" VII (1953), σ. 65 - 72.
30. *Ricordo di Biagio Pace*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" IX (1955), σ. 157 - 158.
31. *Un poemetto bizantino inedito per gli apostoli Pietro e Paolo*, "Atti dell'Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti" CXV (1957), σ. 187 - 209.
32. *Il paradosso di Nilo Cabasila*, "Studi Bizantini e Neoellenici" IX (1957), "Silloge bizantina in onore di Silvio Giuseppe Mercati", σ. 362 - 388.
33. *Una storia inedita dei Tocco di Cefalonia e degli Spata despota d'Arta*, Shêjzat "Le Pleiadi" ἀριθ. 1 - 2 (1959), σ. 13 - 17.
34. *L'eparchia greco-albanese di Lungro*, Shêjzat "Le Pleiadi" ἀριθ. 7 - 8 (1959), σ. 241 - 242.
35. *Manuele II Paleologo incorona Carlo Tocco despota di Gianina*, "Byzantion" 29 - 30 (1959 - 1960), *Mélanges Ciro Giannelli*, σ. 209 - 230.
36. *Una cronaca in versi inedita del secolo XV "Sui Duchi e I Conti di Cefalonia"*, "Akten des XI. Internationalen Byzantinisten-Kongresses 1958", München, 1960, σ. 531 - 538.
37. (Σὲ συναργασία μὲ τὴν Α. GONZATO), *Per un'edizione di "Analecta Hymnica e codicibus eruta Italiae Inferioris"*, ibidem, σ. 539 - 555.
38. *Ricordando Ciro Giannelli*, "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" XIV (1960), σ. 65 - 66.
39. *Barlaam Calabro*, "Almanacco Calabrese" (1961), σ. 89 - 97.
40. *Giorgio Fishta e l'edizione italiana del "Kanûn di Lek Dukagjini"*, Shêjzat "Le Pleiadi", ἀριθ. 11 - 12 (1961) σ. 403 - 407.
41. *XII. Congresso Internazionale di Studi Bizantini*, "Rivista di filologia e di istruzione classica" (1962), σ. 90 - 91.

42. *Il Congresso Nazionale di Studi Cretesi (Candia 22 - 28 settembre 1961)*, ibidem, σ. 91 - 93.
43. *Struttura e contenuto della Cronaca dei Tocco*, "Byzantion" 32 (1962), σ. 203 - 250 και 343 - 344.
44. *Ἡ Βυζαντινὴ λογοτεχνία τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας* (Διάλεξις δοθεῖσα εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὴν 27ην Νοεμβρίου 1958), «Ἑλληνικά» 17 (1962), σ. 169 - 187.
45. *Commemorazione del compianto Ciro Giannelli. Introduzione agli Scripta Minora di Ciro Giannelli*, "Studi Bizantini e Neoellenici" X (1963), σ. XIII - XVIII.
46. *Rapport complémentaire à H.-G. Beck, Palamismus und Humanismus*, "Actes du XIIe Congrès International d'Études Byzantines", Ochride, 10 - 16 septembre 1961, I (1963), σ. 323 - 327.
47. *Caratteristiche dei canoni di Andrea Cretese. Studio su alcune composizioni inedite del Melode*, «Κρητικά Χρονικά» 15/16 (1963), τεύχ. II, σ. 113 - 139.
48. *Visita a Scutari di Michele Apostolio nel 1467*, Shêjzat "Le Pleiadi", VII, ἀριθ. 5 - 8 (1963), σ. 191 - 201. Βλ. και ἀριθ. 54.
49. *L'Albania ideale di Girolamo De Rada*, Shêjzat "Le Pleiadi", ἀριθ. 11 - 12 (1964), σ. 468 - 477.
50. *Attività scientifica di S.G. Mercati*, "Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici" n.s., 1 (XI) (1964), σ. 15 - 29.
51. *Il ritorno a Patrasso del sacro capo di Sant Andrea*, "Oriente Cristiano" 4 (1964), σ. 77 - 83.
52. *Ricordo di Silvio Giuseppe Mercati*, "Byzantion" 34 (1964), σ. 11 - 16.
53. *Silvio Giuseppe Mercati*, "Studi Romani" XII (1964), σ. 77 - 78.
54. *Visita a Scutari di Michele Apostolio nel 1467*, "Zeitschrift für Balkanologie" 2 (1964), σ. 145 - 160. [Ἐπανάληψη, μὲ βελτιώσεις, τοῦ ἀριθ. 48].
55. *Evdokia Balšić vasilissa di Gianina*, "Zbornik Radova, Recueil des travaux de l'Institut d'Études byzantines", τόμ. VIII, 2 (Mélanges G. Ostrogorsky, τόμ. II), Beograd 1964, σ. 383 - 391.
56. *Un significato sconosciuto di "δημότης"*, "Rivista di cultura classica e medioevale", ἔτ. VII - 1965, ἀριθ. 1 - 3 (Studi in onore di Alfredo Schiaffini), σ. 1006 - 1016.
57. *Gregorio Palamas e la scienza profana*, στὸ ἀφιέρωμα "Le Millénaire du Mont Athos, 963 - 1963. Études et Mélanges", II, Chevetogne 1965, σ. 81 - 96.

58. *L'“editio princeps” di una cronaca in greco demotico*, “Rivista di studi bizantini e neoellenici”, N. S., 2-3 (XII - XIII) (1965 - 1966), σ. 119 - 128.
59. *Per l'esumazione di alcuni testi agiografici siculo-italo greci*, “Byzantino-Sicula - Quaderni”, 2, Palermo 1966, σ. 85 - 103.
60. *Il termine “arbër” in una poesia inedita di Nicola Chetta*, Shêjzat “Le Pleiadi”, ἀριθ. 9 - 12 (1966), σ. 393 - 398.
61. *Problemi hirmologhici*, Thirteenth International Congress of Byzantine Studies, Oxford 1966, Supplementary Papers, Summaries (1966), σ. 65 - 68.
62. *Problemi heirmologici*, “Proceedings of the XIIIth International Congress of Byzantine Studies”, London 1967, σ. 255 - 266.
63. *Missione umanistica di Massimo Margunio a Venezia*, “Venezia e l'Oriente fra tardo Medioevo e Rinascimento”, a cura di AG. PERTUSI, Firenze 1966, s. 241 - 265 = “Rivista di Studi bizantini e neoellenici”, 4 (XIV) (1967), σ. 159 - 187.
64. *Dopo il Congresso di Oxford*, ibidem, σ. 189 - 195.
65. *Testimonianza innografica dell'attività scriptoria di S. Elia lo Speleota*, “Polychordia. Festschrift Franz Dölger zum 75. Gelurtstag” besorgt von PETER WIRTH, II, Amsterdam 1967, σ. 313 - 317.
66. *Innografia nota e sconosciuta*, “Almanacco Calabrese” (1968), σ. 73 - 80.
67. *Giudizi di Massimo Margunio su Barlaam Calabro ed Emanuele Crisolora*, «Πεπραγμένα τοῦ Β' Διεθνoῦς Κρητολογικοῦ Συνεδρίου», τόμ. Γ', ἐν Ἀθήναις 1968, σ. 224 - 226.
68. *Contributo alla storia delle isole ioniche all'epoca dei Tocco (sec. XIV-XV)*, «Πρακτικὰ Τρίτου Πανιονίου Συνεδρίου, 23 - 29 Σεπτεμβρίου 1965», τόμ. 2, ἐν Ἀθήναις, 1969, σ. 235 - 244.
69. *Un apografo della Cronaca dei Tocco prodotto da Nicola Sofianòs*, “Revue des études Sud-Est européennes” VII (1969), σ. 209 - 219.
70. *Skandergji nel lessico Chetta*, “V Convegno Internazionale di Studi Albanesi” XI (1968) — Atti, Palermo 1969, σ. 115 - 118.
71. *L'agiografia e l'innografia italo-greca attraverso gli studi più recenti*, “Atti del 4° Congresso Storico Calabrese” (Napoli 1969), σ. 3 - 16.
72. *Relazione conclusiva del IV Congresso Storico Calabrese*, “Atti 4° Congresso Storico Calabrese” (Napoli 1969), σ. 393 - 400.
73. *Nicola Chetta e il poemetto inedito sulla creazione del mondo*, “Studia Albanica Monacensia”, München (1969), σ. 76 - 86.

74. *Il Settantesimo genetiaco di P. Valentini*, Shêjzat "Le Pleiadi", ἀριθ. 10 - 12 (1970), σ. 307 - 308.
75. *La genealogia degli Spata tra la fine del XIV e gli inizi del XV sec. e due Bua sconosciuti*, "Rivista di Studi bizantini e neoellenici", N.S., 8 - 9 (XVIII - XIX) (1971 - 1972) (=Omaggio alla memoria di Giuseppe Rossi Taibi), σ. 67 - 85.
76. *Il Bessarione e la cultura classica e bizantina d'Occidente*, "Miscellanea Francescana" 73 (1973), σ. 351 - 366.
77. *Il ducato di Leucade e Venezia fra il XIV e XV secolo*, "Atti dell'Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti", anno acc. 1973 - 74, tomo CXXXII - Classe di scienze morali, lettere ed arti, Venezia 1974, σ. 593 - 618 = "Byzantinische Forschungen" 5 (1977), σ. 353 - 378.
78. *Gli Albanesi fra il XIV e XV secolo*, "VIII Convegno Internazionale di Studi Albanesi (1973). Atti", Palermo 1975, σ. 39 - 50.
79. *L'ultimo seminario-Per una edizione della "Διήγησις" di Belisario*, "Rivista di studi bizantini e neoellenici", N.S., 12 - 13 (XXII - XXIII) (1975 - 1976), σ. 1 - 32.
80. *Ὁ Πιραντέλλο σὲ ἀναζήτηση τοῦ ἑαυτοῦ του*, «Νέα Ἑστία» 99 (1976), σ. 301 - 305 = «Κείμενα καὶ Μελέται Νεοελληνικῆς Φιλολογίας», διευθυντής: καθηγ. Γ. Θ. Ζώρας, ἀριθ. 103, Ἀθῆναι 1976.
81. *La Magna Grecia bizantina e suoi caratteri politici, spirituali e culturali*, "Magna Grecia" 12, 9 - 10 (1977), σ. 7 - 8.
82. *Aspetti e eredità della civiltà bizantina in Magna Grecia*, "Magna Grecia bizantina e tradizione classica". Atti del decimosettimo convegno di studi sulla Magna Grecia, Taranto 9 - 14 ottobre 1977, Napoli (1978), σ. 11 - 58.
83. *La seconda leggenda di Cassia*, "Δίπτυχα" I (1979), σ. 300 - 316.
84. *Ἡ Κέρκυρα καταφύγιον Ἑπειρωτῶν δυναστῶν κατὰ τὸν ΙΔ' - ΙΕ' αἰῶνα*, Δ' Πανιόνιο Συνέδριο, Α', «Κερκυραϊκὰ Χρονικὰ» 23 (1980), σ. 307 - 314.
85. *Ὁ ἑλληνιστικὸς κόσμος καὶ ἡ ἴδρυσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στὸ τεῦχος «Ἑθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἡ τελετὴ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ καθηγητοῦ κ. GIUSEPPE SCHIRÒ εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Ἀνάπτυπον ἐκ τοῦ τόμου «Ἐπίσημοι λόγοι ἐκφωνηθέντες κατὰ τὸ ἔτος 1978 - 1979», τόμ. ΚΓ' (1978 - 1979), Ἀθῆναι 1980, σ. 183 - 198.*
86. *Introduzione agli studi sull'irmologia e gli irmologi*, "Bizanzio e l'Italia. Rac-

- colta di studi in memoria di Agostino Pertusi", Milano, Vita e Pensiero (1982), σ. 331 - 347.
87. *L'Arbër médiéval dans des sources byzantines (Le Traité ethnologique de Kolë Keta, 1741 - 1803)*, "Studia Albanica" XIX (1982), σ. 175 - 185 [Académie des Sciences de la RPS d'Albanie-Section des Sciences Sociales, XIXe Année, 2, Tiranna 1982].
88. *Nicolò Chetta nella vita e nelle opere*, Associazione Culturale Nicolò Chetta, Quaderno I, Milano (1983) σ. 1 - 21.
89. *Nicola Festa bizantinista e maestro nel ricordo di un suo discepolo*, "Nicola Festa". Atti del Convegno di Studi, Matera, 25 - 26 - 27 ottobre 1982, Edizioni Osmana, Venosa (1984), σ. 35 - 44.

Γ. ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

90. CARLO CECHELLI, *Mater Christi, Roma, vol. I (1946), vol. II (1948)*: "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" III (1949), σ. 5 - 55.
91. *Da Suida - Suda a Guida*: "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" XXVII (1958), σ. 171 - 176.
92. LORENZO TARDO, *L'Ottoèco nei manoscritti melurgici, Grottaferrata 1955*: "Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata" XIII (1959), σ. 165.
93. "Studi di Letteratura Albanese" di GIUSEPPE GRADILONE: Shêjzat "Le Pleiadi" ἀριθ. 3 - 4 (1961), σ. 116 - 117.
94. SILVIO GIUSEPPE MERCATI, *Intorno al titolo dei lessici di Suida-Suda e di Pappia*, "Atti dell'Accademia Nazionale dei Lincei. Memorie. Classe di Scienze morali, storiche e filologiche, "Serie VIII, vol. X, fasc. I: "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" XXX (1961), σ. 182.
95. M. H. LAURENT - A. GUILLOU, *Le "Liber Visitationis" d'Athanase Chalkéopoulos (1457 - 1458)*, Città del Vaticano 1960: "Archivio storico per la Calabria e la Lucania" XXX (1961), σ. 177 - 181 καὶ "Byzantinische Zeitschrift" 57 (1964), σ. 449 - 452.
96. *Si torna a Suida (=Guida)*: "Rivista di Cultura Classica e Medioevale" 4 (1962), σ. 240 - 241.
97. *Vita di Sant'Elia il Giovane*. Testo inedito con traduzione italiana pubblicata e illustrata da G. ROSSI TAIBBI, Palermo 1962: "Byzantinische Zeitschrift" 57 (1964), σ. 164 - 167.

98. J. M. PHUNTULES, *Λεσβιακὸν Ἑορτολόγιον. Γ' . Οἱ ὄσιοι ἀδελφοὶ Δαβὶδ, Συμεὼν καὶ Γεώργιος οἱ ὁμολογηταί*, Athen 1961: «Byzantinische Zeitschrift» 58 (1965), σ. 387.
99. M. PHUNTULES, *Ἡ εἰκοσιτετράωρος ἀκοίμητος δοξολογία*, Athen 1963: «Byzantinische Zeitschrift» 58 (1965), σ. 387 - 389.
100. *La vie de St. Cyrille le Spiléote, moine byzantin († 1110)*. Introduction, texte critique, traduction et notes par É. SARGOLOGOS [Subsidia Hagiographica, 39], Bruxelles, Soc. des Bollandistes, 1964: «Byzantinische Zeitschrift» 60 (1967), σ. 347 - 351.
101. E. WELLESZ and M. VELIMIROVIĆ, *Studies in Eastern Chant*, I (London 1966): «Journal of Hellenic Studies» 88 (1968), σ. 256.
102. *Le Typicon du Monastère du Saint-Sauveur à Messine, codex Messanensis Gr. 115 a. D. 1131*. Introduction, texte critique et notes par M. ARRANZ. «Orientalia Christiana Analecta» 185, Roma 1969: «Byzantinische Zeitschrift» 64 (1971), σ. 384 - 386.
103. G. FEDALTO, *La Chiesa latina in Oriente I*: «Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici», N. S., 10 - 11 (XX - XXI) (1973 - 1974), σ. 196 - 198.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

1. ΕΛΛΗΝΙΚΟ *

- ἀγιογραφία ἰταλο-ἐλληνική 28, 71.
 ἀγιογραφικὰ ἰταλο-ἐλληνικὰ κείμενα τῆς
 Σικελίας 59.
 Ἑλβανία (ἔθιμικὸ δίκαιο) 1, 17, 40. Βλ.
 καὶ Lungro, Σκούταρι.
 ἄλβανικὴ λογοτεχνία 4, 15, 49, 93. —
 ποίηση, 16, 60, 73.
 Ἑλβανοὶ (ΙΔ' - ΙΕ' αἰ.) 78. Βλ. καὶ
 Ἑταλο-ἄλβανοὶ καὶ Σπάτα.
 Ἀνδρέας Κρήτης (ὁ ὕμνογράφος) 47.
 Ἀποστόλιος Μιχαήλ (ἐπίσκεψη στὸ Σκού-
 ταρι, 1467) 48, 54.
 Ἄρτα. Βλ. Σπάτα (δεσπότες τῆς Ἄρτας).
- Βαρλαάμ ὁ Καλαβρὸς 5, 39, 67. — (δο-
 γματικὴς του πεποιθήσεις) 11. — (ἐπι-
 στολὴς ἐλληνικὴς), 2, 10. — (σχέ-
 σεις του μὲ τὴ Δυτ. καὶ Ἐνατολ.
 Ἐκκλησία) 9.
 «Βελισσαρίου Διήγησις» (ἔκδ.) 79.
 Βησσαρίων (καρδινάλιος) 66.
- Γεώργιος ὁ ὁμολογητὴς 98.
- Λαβίδ ὁ ὁμολογητὴς 98.
 δ η μ ὁ τ η ς (σημασ.) 56.
 δοξολογία εἰκοσιτετράωρος ἀκοίμητος 99.
 «Δρόσιλλα καὶ Χαρκιλῆς» 25.
- εἰσμολογία καὶ εἰσμολόγοι 86.
 εἰσμολογικὰ προβλήματα 61, 62.
 Ἐκκλησία Λατινικὴ στὴν Ἐνατολή 103.
- Ἡλίας ὁ Νέος, Ἄγ. (βίος του, ἔκδοση)
 97.
- Ἡλίας ὁ Σπηλαιώτης, Ἄγ. (συγγρα-
 φικὴ του δράση) 65.
 Ἡπειρώτες δυνάστες ποὺ κατέφυγαν
 στὴν Κέρκυρα (ΙΔ' - ΙΕ' αἰ.) 84.
- Θεσσαλονίκη (ΙΔ' αἰ.) 5.
- Ἰόνια νησιά στὴν ἐποχὴ τῶν Τόκκων 68.
 «Ἰσμήνη καὶ Ἰσμηνίας» 26.
 Ἰταλίας Κάτω λογοτεχνία βυζαντινὴ 44.
 Ἑταλο-ἄλβανοὶ (παράδοσεις των) 12. —
 (παραδοσιακὴ ποίηση καὶ μουσικὴ
 των) 14.
 ἰταλο-ἐλληνικὰ ἀγιογραφικὰ κείμενα. Βλ.
 ἀγιογραφικὰ ἰταλο-ἐλληνικὰ κείμενα.
 ἰταλο-ἐλληνικὴ ἀγιογραφία. Βλ. ἀγιο-
 γραφία ἰταλο-ἐλληνικὴ.
 Ἰωάννινα (ΙΕ' αἰ.) 6. Βλ. καὶ Βαλδίε
 Εὐδοκία, Τόκκοι.
- Καβάσιλας Νεῖλος 32.
 Καλαβροὶ ἄγιοι 18. Βλ. καὶ Βαρλαάμ ὁ
 Καλαβρὸς.
 Κασσία 83.
 Κέρκυρα (ΙΔ' - ΙΕ' αἰ.) 84.
 Κεφαλληνίας δοῦκες καὶ κόμητες (Χρο-
 νικὸ) 36. Βλ. καὶ Τόκκοι.
 Κυπριανὸς ὁ μελωδὸς 22.
 Κύριλλος ὁ Σπηλαιώτης, Ἄγ. (βίος του)
 100.
 Κωνσταντινούπολη (ἵδρυση) 85.
- Λατινικὴ Ἐκκλησία. Βλ. Ἐκκλησία Λα-
 τινικὴ.
 Λεσβιακὸν Ἑορτολόγιον 98.

* Οἱ ἰταλικὸι τύποι τῶν ἐλληνικῶν ἢ ἐξελληνισμένων ὀνομάτων καὶ ὄρων ἀποδόθηκαν ἐδῶ στὰ ἐλληνικά.

Λευκάδος δουκάτο (ΙΑ' - ΙΕ' αϊ.) 77.
 Λουκάς τῆς Βονα, "Αγ. 23.
 Λουκάς ἐπίσκοπος τῆς *Isola Capo Rizzuto*, "Αγ. (βίος του) 3, 29.
 Μαροούνιος Μάξιμος 63, 67.
 Μεγάλη Ἑλλάς (βυζαντινὴ) 81, 82.
 Μεσσήνη (Σικελίας). Βλ. Σωτῆρος μονή.
 Μπούα (οἰκογ. ἀλβαν.) 75.
 Ὀκτώηχος στὰ ὕμνογραφικὰ χειρόγραφα 92.
 Παλαιολόγος Μανουὴλ Β' 35.
 Παλαμᾶς Γρηγόριος 57. Βλ. καὶ *Palamismus*.
 Παπία λεξικὸν 94.
 Παῦλος (ἀπόστολος). Βλ. Πέτρος καὶ Παῦλος.
 Πέτρος καὶ Παῦλος (ἀπόστολοι), ποίημα βυζαντινὸ γι' αὐτοὺς 31.
 Σικελίας λογοτεχνία βυζαντινὴ 44. Βλ. καὶ ἀρμογραφικὰ κείμενα τῆς Σικελίας.
 Σκούταρι. Βλ. Ἀποστόλιος Μιχαήλ.
 Σούδα-Σουίδα (— *Guida*) 91, 94.
 Σουίδα - *Guida* 91, 94, 96.
 Σοφριανὸς Νικόλαος (κωδικογράφος) 69.
 Σπάτα (δεσπότες τῆς Ἄρτας) 33. — (οἰκογένεια, γενεαλογία) 75.

Στέφανος μοναχός, ἑλληνο-ιταλὸς ὕμνογράφος 19.
 Συμεὼν ὁ ὁμολογητῆς 98.
 συνέδριο βυζαντινολογικὸ διεθνὲς (XII) 41. — (XIII) 64.
 συνέδριο ἱστορικὸ τῆς Καλαβρίας (IV) 72.
 συνέδριο κρητολογικὸ διεθνὲς (I) 42.
 «σύντομον» (ὕμνογρ.) 22.
 σχεδιογραφία στὸ Βυζάντιο (ΙΑ' - ΙΒ' αϊ.) 21.
 Σωτῆρος μονή στὴ Μεσσήνη τῆς Σικελίας (τυπικὸ) 102.
 Τεσσαράκοντα Ἑγ. Μαρτύρων σχολή (ΙΑ' - ΙΒ' αϊ.) 21.
 Τόκκοι (*Tocco*), οἰκογένεια δυναστῶν Ἡπείρου κλπ. 68. — (*Χρονικὸ των*) 6, 8, 33, (58). — (ἀπόγραφὸ του) 69. — (δομὴ καὶ περιεχόμενό του) 43.
 Τόκκος Κάρολος (δεσπότης Ἰωαννίνων) 35.
 ὕμνογραφία 66. — (τῆς ἑλλην. Ἐκκλησίας) 27. — (ἰταλο-ἑλληνικὴ) 71.
 Φουντούλης I. M. 98, 99.
 Χαλκεόπουλος Ἀθανάσιος 95.
 Χαρικλῆς. Βλ. «Δρόσιλλα καὶ Χαρικλῆς». *Χρυσολωρᾶς Μανουὴλ* 67.

2. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟ

«*Albania combattuta*» (L') (τραγωδία τοῦ ΙΣΤ' αϊ.) 15.
 «*Analecta Hymnica*» 37.
 «*ärber*» (σημασ.) 60, 87.
Arranz M. 102.

Balxi Endokia (βασίλισσα Ἰωαννίνων) 55.

Barlaam Calabro. Βλ. Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός.
 Beck H. - G. 46.
 Βονα. Βλ. Λουκάς τῆς Βονα, "Αγ.
 Βυα (οἰκογ.). Βλ. Μπούα.

Cabasila Nilo. Βλ. Καβάσιλας Νεῖλος.
Calamizzi. Βλ. *Cipriano di C.*

- Cassia*. Βλ. *Κασσία*.
- Ceccelli Carlo* 90.
- Chalkéouros*. Βλ. *Χαλκεόπουλος*.
- Chetta Nicola* 60. — (βίος και έργα) 88. — (λεξικό) 70. — (ποίημα ανέκδοτο) 73.
- Cipriano di Calamizzi* (βίος του) 24.
- Cipriano il melode*. Βλ. *Κυπριανός ο Μελωδός*.
- Crisolora*. Βλ. *Χρυσολωράς*.
- Cyrille*. Βλ. *Κύριλλος*.
- Dodai Paolo P.* 1.
- Elia S.* Βλ. *Ἠλίας Ἄγ.*
- Fedalto G.* 103.
- Festa Nicola* 89.
- Fishta Giorgio* 1, 40.
- Gassisi Sofronio* (ἔργα του) 20.
- Giannelli Ciro* 38, 45.
- Gjexon Stefano Cost.*, P. 1, 17.
- Gonzato A.* 37.
- Gradilone Giuseppe* 93.
- Guida* (Σουΐδα) 91, 96.
- Guillou A.* 95.
- Humanismus*. Βλ. *Palamismus und Humanismus*.
- Isola Capo Rizzuto* (Καλαβρία) 3, 29.
- Keta Kolë* 87.
- Laurent M. H.* 95.
- Lungro* (ἑλληνοαλβαν. επαρχία) 34.
- Magna Graecia*. Βλ. *Μεγάλη Ἑλλάς*.
- Mercati Silvio Giuseppe* 52, 53.
- Pace Biagio* 30.
- Palamismus und Humanismus* 46.
- Patetta Federico* 1.
- Pirandello (L.)* 80.
- Rada Girolamo, De* 49.
- Rossi Taibbi G.* 97.
- Sargologos E.* 100.
- Schirò Giuseppe (seniore)* ποιήματα (ἀλβαν.) 7, 13.
- Skandergji* 70.
- Spata*. Βλ. *Σπάτα*.
- Tardo Lorenzo* 92.
- Tocco*. Βλ. *Τόκκοι*.
- Valentini, P.* 74.
- Velimirović M.* 101.
- Wellesz E.* 101.